

HOTĂRÂREA CURȚII

12 iulie 1990*

A. Foster și alții împotriva British Gas plc

(cerere de pronunțare a unei hotărâri preliminare, formulată de House of Lords)

„Egalitate de tratament pentru lucrătorii de sex masculin și cei de sex feminin – Efect direct al unei directive în ceea ce privește o întreprindere naționalizată”

Cauza C-188/89

În cauza C-188/89,

având ca obiect o cerere adresată Curții, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, de către House of Lords, pentru pronunțarea, în litigiul pendinte în fața acestei instanțe între

A. Foster, G. A. H. M. Fulford-Brown, J. Morgan, M. Roby, E. M. Salloway și P. Sullivan,

și

British Gas plc, societate de naționalitate engleză,

a unei hotărâri preliminare privind interpretarea Directivei 76/207/CEE din 9 februarie 1976 privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la încadrarea în muncă, la formarea și la promovarea profesională, precum și condițiile de muncă (JO L 39, p. 40),

CURTEA,

constituită din Sir Gordon Slynn, președinte de cameră, în calitate de președinte, domnii C. N. Kakouris, F. A. Schockweiler și M. Zuleeg, președinți de cameră, G. F. Mancini, R. Joliet, T. F. O’Higgins, J. C. Moitinho de Almeida, G. C. Rodríguez Iglesias, F. Grévisse și M. Díez de Velasco, judecători,

avocat general: domnul W. Van Gerven

grefier: domnul H. A. Rühl, administrator principal

după examinarea observațiilor scrise prezentate:

- pentru doamna A. Foster și alții, de către James Goudie, QC și John Cavanagh, barrister, acționând pe baza instrucțiunilor domnului Bruce Piper, solicitor,

- pentru British Gas plc, de către Michael J. Beloff, QC și Elizabeth Slade, barrister, acționând pe baza instrucțiunilor domnului C. E. H. Twiss, director al Serviciului juridic din sediul central al British Gas plc,

* Limba de procedură: engleza.

– pentru Guvernul Regatului Unit, de către doamna Susan J. Hay, de la Treasury Solicitor's Department, asistată de către John Laws și David Pannick, barristers, în calitate de agenți,

– pentru Comisia Comunităților Europene, de către doamna Karen Banks, membră a Serviciului juridic al acesteia, în calitate de agent,

având în vedere raportul de ședință,

după ascultarea observațiilor orale ale doamnei A. Foster și alții, ale British Gas, ale Guvernului Regatului Unit și ale Comisiei în ședința din 15 martie 1990,

după ascultarea concluziilor avocatului general, prezentate în ședința din 8 mai 1990,

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin ordonanța din 4 mai 1989, primită la Curte la 29 mai 1989, House of Lords a adresat, în temeiul articolului 177 din Tratatul CEE, o întrebare preliminară privind interpretarea Directivei 76/207/CEE a Consiliului din 9 februarie 1976 privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la încadrarea în muncă, la formarea și la promovarea profesională, precum și condițiile de muncă (JO L 39, p. 40).

2 Această întrebare a fost adresată în cadrul unui litigiu între doamnele A. Foster, G. A. H. M. Fulford-Brown, J. Morgan, M. Roby, E. M. Salloway și P. Sullivan (denumite în continuare „apelante în acțiunea principală”), foste angajate ale întreprinderii British Gas Corporation (denumită în continuare „BGC”) și societatea British Gas plc (denumită în continuare „intimată în acțiunea principală”), succesoare în drepturi și obligații a BGC, cu privire la concedierea acestora de către BGC.

3 În temeiul dispozițiilor Gas Act din 1972, care reglementa BGC la data faptelor din acțiunea principală, aceasta era o persoană juridică instituită prin lege, responsabilă de dezvoltarea și menținerea, în regim de monopol, a unui sistem de distribuție a gazului în Marea Britanie.

4 Membrii din conducerea BGC erau numiți de către secretarul de stat competent. Acesta din urmă avea, de asemenea, puterea de a da întreprinderii BGC indicații cu caracter general, în chestiuni care țineau de interesul național, precum și instrucțiuni în ceea ce privește managementul acesteia.

5 BGC era obligată să prezinte secretarului de stat rapoarte periodice cu privire la exercitarea atribuțiilor acesteia, la managementul și la programele acesteia. Aceste rapoarte erau ulterior transmise celor două Camere ale Parlamentului. Pe de altă parte, Gas Act din 1972 îi conferea societății BGC dreptul de a prezenta proiecte de lege în Parlament, cu acordul secretarului de stat.

6 BGC era obligată să își echilibreze bugetul în cursul a două exerciții financiare succesive. Secretarul de stat îi putea ordona să aloce anumite fonduri unor scopuri precise sau să le plătească la bugetul de stat.

7 BGC a fost privatizată în temeiul Gas Act din 1986. Această privatizare a dus la constituirea British Gas plc, intimată în acțiunea principală, căreia i-au fost transferate drepturile și obligațiile BGC, începând cu 24 august 1986.

8 Apelantele în acțiunea principală au fost concediate de către BGC la date cuprinse între 27 decembrie 1985 și 22 iulie 1986, respectiv la împlinirea vârstei de 60 de ani. Aceste concedieri erau expresia unei politici generale duse de BGC, care consta în concedierea angajaților la atingerea vârstei la care, în temeiul legislației britanice, aveau dreptul la o pensie de la stat, respectiv 60 de ani pentru femei și 65 de ani pentru bărbați.

9 Apelantele în acțiunea principală, care doreau să continue să lucreze, au sesizat instanțele britanice printr-o cerere de despăgubiri, susținând că respectiva concediere de către BGC era contrară articolului 5 alineatul (1) din Directiva 76/207/CEE. În sensul acestei dispoziții, „aplicarea principiului egalității de tratament în privința condițiilor de muncă, inclusiv a condițiilor care reglementează concedierea, presupune că bărbaților și femeilor li se garantează aceleași condiții, fără discriminare pe criterii de sex”.

10 Conform ordonanței de trimitere, părțile în acțiunea principală convin cu privire la faptul că, în baza Hotărârii din 26 februarie 1986 a Curții, Marshall/Southampton și South-West Hampshire Area Health Authority (152/84, Rec. p. 723), concedierile sunt contrare articolului 5 alineatul (1) menționat anterior. De asemenea, părțile convin că aceste concedieri nu sunt ilegale în ceea ce privește dispozițiile legale britanice în vigoare la data faptelor, precum și că, în conformitate cu jurisprudența House of Lords, acestea din urmă nu pot fi interpretate conform Directivei 76/207. Pe de altă parte, părțile în litigiu se află în opoziție cu privire la problema dacă se poate invoca articolul 5 alineatul (1) din această directivă împotriva BGC.

11 În aceste condiții, House of Lords a suspendat judecata și a adresat Curții următoarea întrebare preliminară:

„Era British Gas Corporation (la data faptelor) un organism de un astfel de tip încât apelantele să fie abilitate să invoce direct Directiva 76/207 a Consiliului din 9 februarie 1976 privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la încadrarea în muncă, la formarea și la promovarea profesională, precum și condițiile de muncă, în fața instanțelor engleze și pot acestea, prin urmare, să pretindă despăgubiri pe motiv că politica de concediere a British Gas Corporation era contrară directivei?”

12 Pentru o prezentare mai detaliată a faptelor din acțiunea principală, a dispozițiilor comunitare în cauză, a derulării procedurii, precum și a observațiilor scrise prezentate Curții, se face trimitere la raportul de ședință. Aceste elemente din dosar sunt reluate în continuare numai în măsura necesară pentru raționamentul Curții.

Cu privire la competența Curții

13 Înainte de a trece la analiza întrebării adresate de House of Lords, trebuie arătat, în primul rând, că Regatul Unit a susținut faptul că nu era de competența Curții de Justiție, ci a instanțelor naționale, să stabilească, în contextul sistemului juridic național, dacă unui organism precum BGC, îi puteau fi opuse dispozițiile unei directive.

14 Este necesar să se precizeze în acest sens faptul că întrebarea cu privire la efectele actelor adoptate de instituțiile Comunității și, în special, aceea în vederea stabilirii dacă aceste acte

sunt opozabile anumitor categorii de persoane, implică neapărat interpretarea articolelor din tratat referitoare la actele instituțiilor, precum și la actul comunitar în cauză.

15 Prin urmare, Curtea de Justiție este competentă să stabilească, cu titlu preliminar, categoriile de subiecte de drept împotriva cărora pot fi invocate dispozițiile unei directive. Pe de altă parte, instanțelor naționale le revine să hotărască dacă o parte la o acțiune inițiată în fața lor intră în una dintre categoriile astfel definite.

Cu privire la posibilitatea de a invoca dispoziții din directivă împotriva unui organism, precum BGC

16 Este necesar să se reamintească jurisprudența constantă a Curții (a se vedea Hotărârea din 19 ianuarie 1982, Becker/Hauptzollamt Muenster-Innenstadt, considerentele 23-25, 8/81, Rec. p. 53), conform căreia, în cazul în care autoritățile comunitare, prin intermediul unei directive, au impus statelor membre obligația de a adopta o anumită conduită, efectul util al unei asemenea măsuri ar fi diminuat în cazul în care justițiabilii ar fi împiedicați să se prevaleze de aceasta în justiție, iar instanțele naționale ar fi împiedicate să o ia în considerare ca element al dreptului comunitar. Prin urmare, statul membru care nu a adoptat, în termenul stabilit, măsurile de punere în aplicare impuse de directivă nu poate opune persoanelor particulare propria neîndeplinire a obligațiilor conținute în această directivă. Astfel, în toate cazurile în care dispozițiile unei directive apar, din punct de vedere al conținutului acestora, necondiționale și suficient de precise, acestea pot fi invocate, în lipsa unor măsuri de punere în aplicare adoptate la termenul stabilit, împotriva oricărei dispoziții naționale neconforme cu directiva sau în măsura în care aceste prevederi sunt de natură să definească drepturi pe care persoanele particulare sunt în măsură să le valorifice împotriva statului.

17 Curtea a hotărât, de asemenea, prin Hotărârea din 26 februarie 1986 (Marshall, menționată anterior, punctul 49) că, în cazul în care justițiabilii se pot prevala de dispozițiile unei directive împotriva statului, aceștia o pot face indiferent de calitatea în care acesta din urmă acționează, ca angajator sau ca autoritate publică. De fapt, și într-un caz și în celălalt, este necesar să se evite ca statul să poată dobândi vreun avantaj din propria nerespectare a dreptului comunitar.

18 Pe baza acestor considerații, Curtea a admis, într-o serie de cauze, că dispozițiile necondiționale și suficient de precise ale unei directive puteau fi invocate de către justițiabili împotriva organismelor sau entităților care erau supuse autorității sau controlului statului sau care dispuneau de puteri foarte mari în raport cu cele care rezultă din normele aplicabile în relațiile între persoane particulare.

19 Curtea a hotărât, astfel, că dispozițiile unei directive puteau fi invocate împotriva autorităților fiscale (Hotărârile din 19 ianuarie 1982, Becker, menționată anterior și din 22 februarie 1990, CECA/Faillite Acciaierie e Ferriere Busseni, C-221/88, Rec. p. I-495), a autorităților locale sau regionale (Hotărârea din 22 iunie 1989, Fratelli Costanzo/Comune di Milano, 103/88, Rec. p. 1839), a autorităților independente din punct de vedere constituțional responsabile de menținerea ordinii și a securității publice (Hotărârea din 15 mai 1986, Johnston/Chief Constable of the Royal Ulster Constabulary, 222/84, Rec. p. 1651), precum și a autorităților publice care asigură servicii de sănătate publică (Hotărârea din 26 februarie 1986, Marshall, menționată anterior).

20 Din considerațiile precedente reiese că un organism, indiferent de forma juridică a acestuia, care a fost abilitat, în temeiul unui act emis de o autoritate publică, să îndeplinească, sub controlul acesteia din urmă, un serviciu de interes public și care dispune, în acest sens, de

puteri foarte mari în raport cu normele aplicabile în relațiile dintre persoane particulare, este inclus, în orice caz, printre organismele cărora le pot fi opozabile dispozițiile unei directive care pot avea efecte directe.

21 În ceea ce privește articolul 5 alineatul (1) din Directiva 76/207, trebuie reamintit faptul că, în Hotărârea din 26 aprilie 1986, Marshall, menționată anterior, considerentul 52, Curtea a hotărât că această dispoziție este necondițională și suficient de precisă pentru a fi invocată de către un justițiabil și aplicată de instanță.

22 Prin urmare, trebuie să se răspundă la întrebarea adresată de House of Lords că articolul 5 alineatul (1) din Directiva 76/207 a Consiliului din 9 februarie 1976 poate fi invocat în vederea obținerii de despăgubiri împotriva unui organism care, indiferent de forma juridică a acestuia, a fost abilitat, în temeiul unui act emis de o autoritate publică, să îndeplinească, sub controlul acesteia din urmă, un serviciu de interes public și care dispune, în acest sens, de puteri foarte mari în raport cu normele aplicabile în relațiile dintre persoanele particulare.

Cu privire la cheltuielile de judecată

23 Cheltuielile efectuate de Guvernul Regatului Unit și de Comisia Comunităților Europene, care au prezentat observații Curții, nu pot face obiectul unei rambursări. Întrucât procedura are, în raport cu părțile în acțiunea principală, un caracter incidental față de procedura din fața instanței naționale, este de competența acestei instanțe să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată.

Pentru aceste motive,

CURTEA,

pronunțându-se cu privire la întrebarea care i-a fost adresată de House of Lords, prin ordonanța din 4 mai 1989, hotărăște:

Articolul 5 alineatul (1) din Directiva 76/207 a Consiliului din 9 februarie 1976 privind punerea în aplicare a principiului egalității de tratament între bărbați și femei în ceea ce privește accesul la încadrarea în muncă, la formarea și la promovarea profesională, precum și condițiile de muncă, poate fi invocat în vederea obținerii de despăgubiri împotriva unui organism care, indiferent de forma juridică a acestuia, a fost abilitat, în temeiul unui act emis de autoritatea publică, să îndeplinească, sub controlul acesteia din urmă, un serviciu de interes public și care dispune, în acest sens, de puteri foarte mari în raport cu normele aplicabile în relațiile între persoanele particulare.

Slynn	Kakouris	Schockweiler	Zuleeg
Mancini	Joliet		O'Higgins
Moitinho de Almeida	Rodríguez Iglesias	Grévisse	Díez de Velasco

Pronunțată în ședință publică la Luxemburg, 12 iulie 1990.

Grefier
J.-G. Giraud

În calitate de președinte
G. Slynn
Președinte de Cameră